

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.05.2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006, ECLI:CZ:NS:2007:21.CDO.688.2006.1

Číslo: 8/2008

Právní věta: Skutečnosti odůvodňující závěr, že potomek o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl, mohou spočívat jak v pasivitě (nezájmu) potomka ve vztahu k zůstaviteli, tak také v chování, kterým potomek sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.), tj. například způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.05.2007

Spisová značka: 21 Cdo 688/2006

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Vydědění

Předpisy: § 132 odst. 3 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 241a odst. 3 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 469a odst. 1 písm. a) předpisu č. 40/1964Sb.

§ 469a odst. 1 písm. b) předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobou podanou u Okresního soudu Praha – západ dne 9. 12. 1999 se žalobkyně domáhala určení, že „důvody jejího vydědění jejím otcem J. V., který zemřel dne 15. 9. 1997, uvedené v listině o vydědění ze dne 24. 7. 1993 (doplněné dne 14. 8. 1995), nejsou dány.“ Uvedla, že listinou ze dne 24. 7. 1993 (doplněnou dne 14. 8. 1995) ji otec J. V. vydědil; že „jako důvod vydědění uvedl, že se o něm vyjadřovala vulgárně a že jej za otce neuznávala;“ že „závěti z téhož dne otec povolal za dědice své další děti K. V. a J. V.;“ že „důvody uvedené v listině o vydědění nejsou pravdivé;“ že se „nikdy vůči svému otci vulgárně či jinak nevhodně nechovala;“ že „jej jako otce uznávala;“ že „opravdový zájem o svého otce projevovala neustále;“ že „bydleli společně v jednom domě;“ že „v době jeho nemoci se o něj spolu se svým manželem starala a poskytovala mu veškerou pomoc;“ že „důvody neplatnosti vydědění, resp. neexistenci důvodů vydědění, namítala v řízení o dědictví po J. V.“ a že „usnesením Okresního soudu Praha – západ ze dne 12. 10. 1999, které nabylo právní moci dne 24. 11. 1999, jí bylo určeno, že má svoje dědické právo uplatnit do třiceti dnů od právní moci tohoto usnesení žalobou u Okresního soudu Praha – západ.“

Okresní soud Praha – západ rozsudkem ze dne 26. 4. 2000 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je

povinna zaplatit žalovaným na náhradě nákladů řízení 11 450 Kč na účet zástupce žalovaných. Dospěl k závěru, že „zůstavitel si opakovaně stěžoval na chování žalobkyně a toto chování jej velmi trápilo,“ a že proto „důvody vydědění, které jsou uvedeny v listině o vydědění, byly dány.“

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Praze usnesením ze dne 31. 10. 2000 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že „důvody vydědění uvedené v § 469a odst. 1 písm. c) a d) obč. zák. nepřicházejí v úvahu;“ že „znění listiny o vydědění neodpovídá ani § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák.;“ že „i prokázané hrubé jednání potomka vůči předkovi obsahově není tím, čím zákon rozumí trvalé neprojevení opravdového zájmu, které by jako potomek projevoval měl;“ že „v úvahu přichází jen důvod podle § 469a odst. 1 písm. a) obč. zák.;“ že „okresní soud nezaměřil dokazování na zjištění uvedeného zákonného důvodu vydědění, a tím méně pak posoudil, zda k jeho splnění měla žalobkyně objektivně vytvořeny podmínky,“ a že „se nevypořádal se svědeckými výpověďmi, příznivými pro žalobkyni.“

Poté Okresní soud Praha – západ rozsudkem ze dne 14. 7. 2003 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovaným na náhradě nákladů řízení 16 700 Kč „na účet“ zástupce žalovaných a že žalobkyně je povinna „zaplatit tlumočné 2300 Kč na účet Okresního soudu Praha – západ.“ Vycházel ze závěru, že „vzájemné vztahy žalobkyně a jejího otce v době, kdy došlo k třetí srdeční příhodě zůstavitele, nebyly dobré;“ že „zůstavitel si často stěžoval na to, že žalobkyně jej omezuje v bydlení, zamyká mu hlavní vchod do domu, omezuje jej v topení, v přívodu teplé vody, v užívání zahrady apod.;“ že „v době, kdy zůstavitel byl v nemocnici, jej žalobkyně nenavštívila;“ že „žalobkyně neprojevila o svého otce žádný zájem a po opuštění nemocnice v podstatě nevěděla, kde je;“ že „žalobkyně se k zůstaviteli nechovala správně;“ že „o něj neprojevovala opravdový zájem“ a že „zejména mu neposkytla potřebnou pomoc v nemoci a ve stáří.“

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Praze usnesením ze dne 27. 2. 2004 rozsudek soudu prvního stupně ze dne 14. 7. 2003 zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že soud prvního stupně „si dostatečně neujasnil časové období rozhodné pro závěr, že žalobkyně neposkytla svému otci potřebnou pomoc v nemoci (tj. v období předcházejícím 14. 8. 1995);“ že „se nevypořádal se svědeckými výpověďmi pro žalobkyni příznivými;“ že „zcela pominul výpovědi M. F., M. V. a J. P., tj. svědkyň, které nejsou příbuznými účastníků tohoto řízení a jejichž věrohodnost nebyla zpochybněna;“ že „nelze souhlasit ani s hodnocením výpovědi M. J. R., neboť i když jde o cizince, svými smysly vnímal události spojené s odvozem otce účastníků sanitou do nemocnice v červenci 1995 a byl to on, kdo žalobkyni a jejího manžela vzbudil a informoval o vzniklé situaci;“ že „jmenovaný u dožádaného soudu odpověděl na otázky, vztahující se k předmětu sporu s časovým odstupem, který se výrazně nelišil od data řady dalších svědeckých výpovědí;“ že „proto odůvodnění napadeného rozsudku neodpovídá zásadám stanoveným v § 157 odst. 2 o. s. ř.“ Uložil soudu prvního stupně „přesně vymežit období, v němž mělo dojít k důvodům vydědění žalobkyně podle § 469a odst. 1 písm. a) obč. zák.;“ „posoudit, zda a kdy otec účastníků pomoc v nemoci potřeboval, zda ji nezajišťovala pro něho jiná osoba a zda žalobkyně v průběhu tohoto období měla objektivně vytvořeny podmínky pro poskytnutí takové pomoci, a přesto ji neposkytla, resp. neposkytovala.“

O k r e s n í s o u d Praha – západ (poté, co usnesením ze dne 30. 6. 2004 připustil změnu žaloby) rozsudkem ze dne 30. 6. 2004 žalobu, kterou se žalobkyně domáhala „určení, že je dědičkou po zůstaviteli J. V., zemřelém dne 15. 9. 1997,“ zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovaným na náhradě nákladů řízení 16 700 Kč „na účet“ zástupce žalovaných a že žalobkyně je povinna „zaplatit tlumočné 2300 Kč na účet Okresního soudu Praha – západ.“ Vycházel ze závěru, že „svědkyně F., V. a P. jsou v dlouholetém přátelském vztahu k žalobkyni;“ že „jejich výpověď možná byla ovlivněná touto skutečností a zejména znají okolnosti případu z doslechu právě od žalobkyně;“ že „tyto svědkyně navštěvovaly žalobkyni;“ že „výpověděly sice shodně, že vzájemné vztahy žalobkyně a jejího otce se jim jevily jako dobré a v pořádku, avšak ani jedna z těchto svědkyň nebyla přítomna kritické situaci při odvozu otce žalobkyně do nemocnice;“ že „naproti tomu svědkyně H.,

která vypověděla naprosto opačně od těchto svědkyň, žila se zůstavitelem ve společné domácnosti, byla přítomna situacím, o kterých vypovídala, a je informována o okolnostech odvozu zůstavitele do nemocnice nejlépe;“ že „ona sama vysvětlila, z jakého důvodu neinformovala žalobkyni o tom, že je potřeba přivolat rychlou lékařskou pomoc;“ že „tento důvod je dosti pochopitelný;“ že „pokud svědek M. J. R. má vypovídat o skutečnostech, které viděl, zažil nebo slyšel, musí mít alespoň elementární jazykové znalosti, aby porozuměl ději, který kolem něj probíhá;“ že „pokud je svědek přítomen situaci, která je mu tlumočena někým z účastníků, v tomto případě žalobkyní, je ovlivněn právě tím, kdo danou situaci tlumočí;“ že „pokud tedy svědek nemluvil česky a pouze sledoval danou situaci a žalobkyně mu pak přetlumočila, co a proč se událo, není výpověď svědka v tomto případě dostatečně objektivní;“ že „žalobkyně neposkytla svému otci dostatečnou pomoc v nemoci a ve stáří;“ že „o něj neprojevila opravdový zájem v souvislosti s jeho nemocí a hospitalizací;“ že „proto jsou dány důvody vydědění žalobkyně.“

K odvolání žalobkyně K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 12. 1. 2005 rozsudek soudu prvního stupně změnil a určil, že „žalobkyně J. R., je dědičkou po zůstaviteli J. V., zemřelém 15. 9. 1997;“ současně rozhodl, že žalobkyni se náhrada nákladů řízení před soudy obou stupňů nepřiznává a že žalovaní jsou povinni společně a nerozdílně zaplatit České republice – na účet Okresního soudu Praha – západ na náhradě nákladů řízení 2300 Kč. Vycházel ze závěru, že, „jde-li o vydědění potomka, musí jeho důvody splňovat některý z důvodů taxativně uvedených v § 469a odst. 1 písm. a) až d) obč. zák.;“ že „zůstavitelův projev vůle obsahující jiný důvod vydědění je právně bezvýznamný;“ že „důvod vydědění se vztahuje k období předcházejícímu sepsání listiny a nikoliv následnému po jejím sepsání;“ že „důvody vydědění uvedené v § 469a odst. 1 písm. c) a d) obč. zák. nepřicházejí v úvahu;“ že „znění listiny o vydědění neodpovídá ani § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák.;“ že „ani prokázané hrubé jednání potomka není tím, čím zákon rozumí trvalé neprojevení opravdového zájmu, který by jako potomek projevoval;“ že zůstavitel v závěti, která obsahuje listinu o vydědění ze dne 24. 3. 1993, vymezil důvod vydědění dostatečně určitě i srozumitelně, uvedl-li, že žalobkyně a její manžel vůči němu vystupují vulgárně a žalobkyně prohlásila, že jej neuznává za otce a na jeho družku paní H. si dovolila trestuhodné urážky;“ že „dne 14. 8. 1995 zůstavitel na tuto listinu připsal, že na svém rozhodnutí trvá za chování žalobkyně při jeho odvozu na infarkt rychlou sanitou za účasti policie;“ že „soud prvního stupně nedostatečně vymezil rozhodné období, ve kterém neměla žalobkyně otci poskytnout potřebnou pomoc, a nedostatečně zhodnotil svědecké výpovědi;“ že „proto dospěl k opačnému závěru, že všichni znovu slyšení svědci potvrdili, že vztahy mezi žalobkyní a jejím otcem byly dobré;“ že „nikdo z nich nebyl přítomen nějakému konfliktu mezi žalobkyní a zůstavitelem;“ že „žalobkyně nepopírala skutečnost, že neměla přítelkyni otce A. H. ráda;“ že „všichni svědkové potvrdili, že od smrti manželky zůstavitele (matky účastníků) se žalobkyně o zůstavitele starala, vařila mu, prala a vycházela s ním dobře;“ že „A. H. je jediným nezávislým svědkem bez jakékoliv vazby na účastníky a svědky z rodiny nebo rodinné přátele,“ ale že „to byla právě ona, která byla příčinou změny atmosféry v rodině,“ že „ona nevycházela se žalobkyní, s ní měla napjaté vztahy a několikrát i slovní konflikty;“ že „to byla ona, která žalobkyni řekla, že od ní nic nepotřebují, že se o sebe postarají;“ že „zůstavitel byl soběstačný, řídil auto a netrpěl žádnou chorobou;“ že „jeho infarkty byly vždy náhlé, předtím nemocný nebyl, měl snad jen žaludeční vředy;“ že „žádný ze svědků neuváděl, že by zůstavitel poté, co si našel přítelkyni A. H., potřeboval od žalobkyně pomoc, žádal ji o ni a ona by mu ji neposkytla;“ že „o odvozu zůstavitele do nemocnice se žalobkyně dozvěděla až od svědka J., neboť ten ji probudil a o celé situaci ji informoval;“ že „i když jde o cizince, který češtinu neovládá,“ jde o výpověď „věrohodnou, neboť svými smysly vnímal události spojené s odvozem účastníků do nemocnice v červenci 1995;“ že „žalobkyně neměla příležitost (objektivní podmínky) poskytnout zůstaviteli pomoc v nemoci, neboť nevěděla, že ji potřebuje a ani o ni nebyla požádána;“ že „po odvozu zůstavitele do nemocnice, ať již bylo chování žalobkyně k žalovaným a k A. H. jakékoliv, nesouviselo s poskytováním pomoci zůstaviteli, a zřejmě bylo důsledkem činu A. H. souvisejícím s přivoláním záchranky a jejich vzájemně špatných vztahů;“ že „všichni svědci, kteří vypovídali, že si zůstavitel stěžoval na špatné topení, nedostatek teplé vody a

omezení přístupu na zahradu, toto věděli pouze z tvrzení zůstavitele;“ že „ani hrubé jednání potomka není tím, čím zákon rozumí v rozporu s dobrými mravy neposkytnutí potřebné pomoci v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech;“ že „nebylo prokázáno, že by „žalobkyně v období od 14. 8. 1995 (správně „do 14. 8. 1995“) v rozporu s dobrými mravy odmítla pomoc zůstaviteli ve stáří, nemoci nebo jiném závažném případě;“ že „důvod vydědění specifikovaný zůstavitelem J. V. v závěti a listině o vydědění ze dne 24. 7. 1993 a v jejím dodatku ze dne 14. 8. 1995 nenaplňuje skutkovou podstatu pro vydědění zakotvenou v ustanovení § 469a odst. 1 písm. a) obč. zák.;“ že „žalobkyně nebyla zůstavitelem platně vyděděna (důvody pro vydědění nebyly dány) a je jeho dědicem ze zákona v první skupině ve smyslu ustanovení § 473 odst. 1 obč. zák.“

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali žalovaní dovolání. Namítají, že „důvody vydědění uvedené v listině o vydědění vyvráceny nebyly;“ že „nebyly ani zpochybněny;“ že „svědkyně H. je jediná objektivní svědkyně ve věci, kterou rozhodně nelze podezírat ze zaujatosti či nadržování jedné či druhé straně, která nemá naprosto zájem na výsledku tohoto sporu;“ že „je nesporné, že žalobkyně v rozporu s dobrými mravy neposkytla zůstaviteli potřebnou pomoc ve stáří, a naopak svým jednáním stáří zůstavitele ztrpčovala a činila mu různá příkoří, která jej v jeho stáří diskriminovala;“ že „k těmto prokázaným skutečnostem odvolací soud nepřihlédl, a vycházel proto ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování;“ že „odvolací soud dospěl k nesprávnému právnímu hodnocení, že důvody vydědění v závěti a listině o vydědění ze dne 24. 3. 1993 nenaplňují skutkovou podstatu pro vydědění zakotvenou v ustanovení § 469a odst. 1 písm. a) obč. zák.;“ že „odvolací soud postupoval nesprávně při právním posouzení věci i ve vztahu k dodatku k vydědění sepsaném dne 14. 8. 1995,“ neboť „měl posuzovat období předcházející datu 14. 8. 1995, nikoliv období následující;“ že „výpověď svědka J. je naprosto irelevantní, neboť tento svědek k tomuto období nemůže ničeho říci a jeho vypovídací hodnota je nulová, neboť českým jazykem nemluví ani mu nerozumí;“ že „v období, které druhému vydědění předcházelo, se žalobkyně vůči svému otci chovala opět způsobem, který ve svých důsledcích znamenal neposkytnutí pomoci ve stáří, a to způsobem odporujícím dobrým mravům;“ že „žalobkyně zůstaviteli zabraňovala v užívání zahrady, čerpání plodů ze zahrady, zavírala přívod vody a dalšími blíže nespecifikovanými schválnostmi ztrpčovala život zůstavitele a nevhodným způsobem se chovala k družce zůstavitele, ke které byl citově vázán;“ že „závěr odvolacího soudu, že A. H. byla hlavní příčinou změny atmosféry v rodině, je přinejmenším neetický, neboť konflikty vyvolávala žalobkyně, a nikoliv tato svědkyně, která při své skromnosti a nenápadnosti toho nebyla ani schopna.“ Navrhují, aby dovolací soud a rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnými osobami (účastníky řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozsudek, proti němuž je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné. Zrušil proto rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Z obsahu spisu vyplývá, že J. V., zemřelý dne 15. 9. 1997, posledně bytem Ch. č. 38 (dále též jen „zůstavitel“), byl vdovec a měl tři děti J. R. (žalobkyně), K. V. a J. V. (žalovaní). Dne 24. 7. 1993 pořídil zůstavitel vlastnoručně závěť, kterou dědici veškerého svého majetku ustanovil K. V. a J. V., a listinu o vydědění J. R. (oba úkony jsou zachyceny na téže listině). Vydědění J. R. zdůvodnil tím, že jmenovaná „vystupuje proti němu vulgárně;“ že „prohlásila, že ho už neuznává za otce;“ že „na jeho družku H. si dovolila trestuhodné urážky.“ Na uvedenou listinu zůstavitel dne 14. 8. 1995 doplnil (a podepsal), že „na tomto rozhodnutí trvá za její chování při jeho odvozu rychlou sanitou za účasti policie na infarkt.“ V řízení o dědictví po zůstaviteli, vedeném Okresním soudem Praha – západ, bylo J. R. usnesením ze dne 12. 10. 1999 uloženo, aby „uplatnila své právo jako dědička neopomenutelná,

že nejsou pro ni důvody k vydědění, jak je zůstavitel uvedl v závěti (zavrženíhodné chování vůči zůstaviteli), a to žalobou u Okresního soudu Praha – západ.“

Zůstavitel může vydědit potomka, jestliže v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech (§ 469a odst. 1 písm. a/ obč. zák.); jestliže o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl (§ 469a odst. 1 písm. b/ obč. zák.); jestliže byl odsouzen pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku (§ 469a odst. 1 písm. c/ obč. zák.) nebo jestliže trvale vede nezřízený život (§ 469a odst. 1 písm. d/ obč. zák.).

Vydědění ve smyslu ustanovení § 469a obč. zák. je projevem zůstavitelovy vůle, kterým odnímá dědici dědické právo, jež by mu jinak podle zákona náleželo. Nezbytnou obsahovou náležitostí tohoto projevu zůstavitelovy vůle je výslovné uvedení důvodu vydědění (§ 469a odst. 3, část věty za středníkem, obč. zák.). Výčet důvodů způsobilých k vydědění je ustanovením § 469a odst. 1 obč. zák. vymezen taxativně (srov. např. zprávu Nejvyššího soudu SSR ze dne 22. 5. 1985, sp. zn. Cpj 13/1985, uveřejněnou ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 50, ročník 1985, str. 271, 272).

V posuzovaném případě – jak výše uvedeno – zůstavitel pořídil dvě listiny o vydědění. První listinou ze dne 24. 7. 1993 vydědil žalobkyni proto, že „vystupuje proti němu vulgárně;“ že „prohlásila, že ho už neuznává za otce,“ a že „na jeho družku H. si dovolila trestuhodné urážky.“ Druhou listinou ze dne 14. 8. 1995, která doplňuje listinu o vydědění ze dne 24. 7. 1993, pak žalobkyni vydědil pro „její chování při jeho odvozu rychlou sanitou za účasti policie na infarkt.“

Z obsahu listiny o vydědění ze dne 14. 8. 1995 vyplývá, že touto listinou zůstavitel vydědil žalobkyni ve smyslu ustanovení § 469a odst. 1 písm. a) obč. zák. proto, že mu v rozporu s dobrými mravy neposkytla potřebnou pomoc v nemoci (zůstavitel uvedl, že žalobkyni vyděduje „za její chování při jeho odvozu rychlou sanitou za účasti policie na infarkt“) (srov. § 35 odst. 2 obč. zák.).

Dovolatelé v dovolání namítají, že „je nesporné, že žalobkyně v rozporu s dobrými mravy neposkytla zůstaviteli potřebnou pomoc ve stáří a naopak svým jednáním stáří zůstavitele ztrpčovala a činila mu různá přikorí, která jej v jeho stáří diskriminovala;“ že „k těmto prokázaným skutečnostem odvolací soud nepřihlédl, a vycházel proto ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování;“ že „výpověď svědka J. je naprosto irelevantní, neboť tento svědek k tomuto období nemůže ničeho říci a jeho vypovídací hodnota je nulová, neboť českým jazykem nemluví ani mu nerozumí;“ že „v období, které druhému vydědění předcházelo, se žalobkyně vůči svému otci chovala opět způsobem, který ve svým důsledcích znamenal neposkytnutí pomoci ve stáří, a to způsobem odporujícím dobrým mravům.“

Podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. lze dovolání, které je přípustné mimo jiné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. (a tak je tomu v daném případě), podat z důvodu, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Za skutkové zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování, je třeba ve smyslu citovaného ustanovení považovat výsledek hodnocení důkazů soudem, který neodpovídá postupu vyplývajícímu z ustanovení § 132 o. s. ř., protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplývaly ani jinak nevyšly za řízení najevo, protože soud pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, nebo protože v hodnocení důkazů, popřípadě poznatků, které vyplývaly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti je logický rozpor, nebo který odporuje ustanovení § 133 až § 135 o. s. ř. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování v podstatné části tehdy, týká-li se skutečností, které byly významné pro

posouzení věci z hlediska hmotného práva. Provedeným dokazováním je třeba rozumět jak dokazování provedené u soudu prvního stupně, tak i dokazování u soudu odvolacího.

Důkazy soud hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 132 o. s. ř.). Hodnocením důkazů se rozumí myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti, hodnota pravdivosti, popřípadě hodnota věrohodnosti. Při hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) soud určuje, jaký význam mají jednotlivé důkazy pro jeho rozhodnutí a zda o ně může opřít svá skutková zjištění (zda jsou použitelné pro zjištění skutkového stavu a v jakém rozsahu, popřípadě v jakém směru). Při hodnocení důkazů po stránce jejich zákonnosti zkoumá soud, zda důkazy byly získány (opatřeny) a provedeny způsobem odpovídajícím zákonu, nebo zda v tomto směru vykazují vady (zda jde o důkazy zákonné či nezákonné); k důkazům, které byly získány (opatřeny) nebo provedeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud nepřihlédne. Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané), a které nikoliv. Vyhodnocení důkazů z hlediska pravdivosti předpokládá též posouzení věrohodnosti důkazem poskytované zprávy podle druhu důkazního prostředku a způsobu, jakým se podle zákona provádí. Při důkazu výpovědi svědka musí soud vyhodnotit věrohodnost výpovědi s přihlédnutím k tomu, jaký má svědek vztah k účastníkům řízení a k projednávané věci a jaká je jeho rozumová a duševní úroveň, k okolnostem, jež doprovázely jeho vnímání skutečností, o nichž vypovídá, vzhledem ke způsobu reprodukce těchto skutečností a k chování při výslechu (přesvědčivost, jistota, plynulost výpovědi, ochota odpovídat na otázky apod.) a k poznatkům, získaným na základě hodnocení jiných důkazů (do jaké míry je důkaz výpovědi svědka souladný s jinými důkazy, zda jim odporuje, popřípadě zda se vzájemně doplňují); celkové posouzení z uvedených hledisek pak poskytuje závěr o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených (prokazovaných) skutečností.

Dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. lze napadnout výsledek činnosti soudu při hodnocení důkazů, na jehož nesprávnost lze usuzovat – jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů – jen ze způsobu, jak k němu odvolací soud dospěl. Nelze-li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení, není možné ani polemizovat s jeho skutkovými závěry (např. namítat, že soud měl uvěřit jinému svědkovi, že některý důkaz není pro skutkové zjištění důležitý, že z provedených důkazů vyplývá jiný závěr apod.). Znamená to, že hodnocení důkazů, a tedy ani skutkové zjištění jako jeho výsledek, z jiných než výše uvedených důvodů nelze dovoláním úspěšně napadnout.

Skutkový závěr, že nebylo prokázáno, že by „žalobkyně v období od 14. 8. 1995 (správně „do 14. 8. 1995“) v rozporu s dobrými mravy odmítla pomoc zůstaviteli ve stáří, nemoci nebo jiném závažném případě,“ odvolací soud učinil – jak vyplývá z odůvodnění jeho usnesení – z výsledků dokazování, které zhodnotil způsobem vyplývajícím z ustanovení § 132 o. s. ř. Odvolací soud vysvětlil, jakými úvahami se při hodnocení výsledků dokazování řídil (že „zůstavitel byl soběstačný, řídil auto a netrpěl žádnou chorobou;“ že „jeho infarkty byly vždy náhlé, předtím nemocný nebyl, měl snad jen žaludeční vředy;“ že „žádný ze svědků neuváděl, že by zůstavitel poté, co si našel přítelkyni A. H., potřeboval od žalobkyně pomoc, žádal ji o ni a ona by mu ji neposkytla;“ že „o odvozu zůstavitele do nemocnice se žalobkyně dozvěděla až od svědka J., neboť ten ji probudil a o celé situaci ji informoval;“ že „i když jde o cizince, který češtinu neovládá,“ jde o „výpověď věrohodnou, neboť svými smysly vnímal události spojené s odvozem účastníků do nemocnice v červenci 1995;“ že „žalobkyně neměla příležitost /objektivní podmínky/ poskytnout otci – zůstaviteli pomoc v nemoci, neboť nevěděla, že ji potřebuje, a ani o ni nebyla požádána;“ že „po odvozu zůstavitele do nemocnice, ať již bylo chování žalobkyně k žalovaným a k A. H. jakékoliv, nesouviselo s poskytováním pomoci zůstaviteli a zřejmě bylo důsledkem činu A. H. související s přivoláním záchranky a jejich vzájemně špatných vztahů“). Protože z odůvodnění napadeného rozsudku a z obsahu spisu je zřejmé, že

odvolací soud pro uvedené zjištění vzal v úvahu skutečnosti, které vyplynuly z provedených důkazů a přednesů účastníků, že nepominul žádné skutečnosti, které by v tomto směru byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, a že v hodnocení důkazů a poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti, není logický rozpor, má uvedený závěr oporu v provedeném dokazování. Zpochybňují-li žalovaní výpověď svědka M. J. R., napadají tak hodnocení důkazu soudem, které samo o sobě – jak bylo uvedeno výše – není způsobitelným dovolacím důvodem.

Dovolatelé v dovolání také namítají, že „odvolací soud postupoval nesprávně při právním posouzení věci ve vztahu k dodatku k vydědění sepsaném dne 14. 8. 1995,“ neboť „měl posuzovat období předcházející datu 14. 8. 1995, nikoliv období následující.“

Ani tato námitka není opodstatněná. Z odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu je zcela zřejmé, že odvolací soud posuzoval vydědění žalobkyně z hlediska skutečností, k nimž došlo před porízením listiny o vydědění dne 14. 8. 1995. Je-li v odůvodnění rozsudku odvolacího soudu uvedeno, že „nebylo prokázáno, že by žalobkyně v období od 14. 8. 1995 v rozporu s dobrými mravy odmítla pomoc zůstaviteli ve stáří, nemoci nebo jiném závažném případě,“ jedná se o zřejmou chybu v psaní, kdy správně mělo být uvedeno nikoliv „od 14. 8. 1995“, ale „do 14. 8. 1995“. Pro tento závěr svědčí i to, že odvolací soud sám v odůvodnění svého rozsudku opakovaně uvedl, že „důvod vydědění se vztahuje k období předcházejícímu sepsání listiny, a nikoliv následnému po jejím sepsání.“

Dovolatelé v dovolání konečně také namítají, že „odvolací soud dospěl k nesprávnému právnímu hodnocení, že důvody vydědění v závěti a listině o vydědění ze dne 24. 3. 1993 nenaplnují skutkovou podstatu pro vydědění zakotvenou v ustanovení § 469a odst. 1 písm. a) obč. zák.“

Jedním z důvodů, pro který zůstavitel může potomka vydědit, je – jak výše uvedeno – skutečnost, že potomek o něj trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl (srov. § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák.).

Zájem, který by potomek měl o zůstavitele projevoval, je třeba posuzovat s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu; je-li skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, důsledkem toho, že zůstavitel neprojevuje zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 1997, sp. zn. 2 Cdon 86/97, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 21, ročník 1998; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 8. 1996, sp. zn. [6 Co 10/96](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 23, ročník 1998).

Skutečnosti odůvodňující závěr, že potomek o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl, mohou spočívat jak v pasivitě (nezájmu) potomka ve vztahu k zůstaviteli, tak také v chování, kterým potomek sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.), tj. například způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti.

Chování žalobkyně popsané zůstavitelem v listině o vydědění ze dne 24. 7. 1993 sice zjevně nemůže být naplněním důvodu vydědění ve smyslu ustanovení § 469a odst. 1 písm. a) obč. zák., ovšem mohlo by být – jak vyplývá z výše uvedeného – naplněním důvodu vydědění ve smyslu ustanovení § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák. Závěr odvolacího soudu, že „znění listiny o vydědění neodpovídá ani § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák.“, protože „ani prokázané hrubé jednání potomka není tím, čím zákon rozumí trvalé neprojevení opravdového zájmu, který by jako potomek projevoval měl,“ proto není správný.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).